

Blivande pappor

Upplevelser under graviditeten och
behov i mötet med barnmorskan

FÖRFATTARE	Linda Burefors
PROGRAM/KURS	Reproduktiv och perinatal hälsa Fristående kurs 15 högskolepoäng, RPH 110 VT 2013
OMFATTNING	15 högskolepoäng
HANDLEDARE	Margareta Sköld
EXAMINATOR	Tommy Johnsson

Institutionen för Vårdvetenskap och hälsa

Sahlgrenska akademien

Titel (svensk):	Blivande pappor. Upplevelser under graviditeten och behov i mötet med barnmorskan
Titel (engelsk):	Fathers to be. Experiences during pregnancy and needs when meeting the midwife.
Arbetets art:	Självständigt arbete
Program/kurs/kurskod/ kursbeteckning:	Reproduktiv och perinatal hälsa Fristående kurs RPH110
Arbetets omfattning:	15 Högskolepoäng
Sidantal:	23 sidor
Författare:	Linda Burefors
Handledare:	Margareta Sköld
Examinator:	Tommy Johnsson

SAMMANFATTNING (svenska)

Att bli pappa är en av de största förändringarna en man kan uppleva i sitt liv. Sedan flera år tillbaka har den svenska mödrahälsovården arbetat aktivt för att involvera blivande pappor tidigt i kvinnors graviditet. Även internationellt ses en trend att medvetet stödja blivande och nyblivna fäder. Forskning pekar på långsiktiga hälsovinster för hela familjen, särskilt barnet, om den blivande fadern engageras redan tidigt i graviditeten. Barnmorskans uppgift är att stödja både kvinna och man i föräldravärdandet. Många barnmorskor upplever dock att de saknar kunskap om blivande pappors behov. Litteraturöversikten hade som syfte att belysa blivande pappors upplevelser av graviditet och mötet med barnmorskan samt de behov som de blivande papporna uttrycker. Teoretisk referensram var Meleis transitionsteori. 13 vetenskapliga kvalitativa och kvantitativa artiklar innehållsanalyserades och sorterades under teman. Under rubriken "Blivande pappors upplevelser" framkom följande teman; utanförskap, ambivalens och oro, förändring i relationen, stöd och anpassning till fadersrollen och under rubriken "Uttryckta behov" framkom två teman; riktad information och delaktighet. I diskussionen konstaterades att Meleis transitionsteori är användbar för att förstå en blivande pappas upplevelser och behov. Mer forskning behövs på området så att kunskap kan spridas till dem som jobbar med blivande pappor.

Nyckelord: pappor, upplevelser, graviditet, behov, barnmorska, litteraturöversikt

Innehållsförteckning	sid
Inledning	4
Bakgrund	4
Svenska fäder förr och nu	4
Samhällsinsatser för föräldrastöd och delat ansvar	5
Föräldraförsäkringen	5
Föräldrastöd i Sverige, historia och styrdokument	5
Internationella riktlinjer	6
Psykologisk omställningsprocess under graviditeten	6
Transition, begrepp och perspektiv	7
Meleis transitionsteori	8
Problemformulering	9
Syfte	9
Metod	9
Litteratursökning	9
Avgränsningar	10
Analys	11
Resultat	11
Blivande pappors upplevelse av graviditet och möte med barnmorska	11
Utanförskap	11
Ambivalens och oro	13
Förändringar i relationen	13
Stöd	14
Anpassning till fadersrollen	15
Blivande pappors uttryckta behov	17
Riktad information	17
Delaktighet	18
Diskussion	19
Metoddiskussion	19
Resultatdiskussion	20
Föräldrabilivande kopplat till Meleis	20
Pappors upplevelser - uttalade behov	22
Slutsatser och förslag på utvecklingsområden	23
Referenser	24
Bilaga 1. Översikt litteratursökning	
Bilaga 2. Artkelpresentation	
Bilaga 3. Översikt teman i artiklarna	

Inledning

Sedan flera år tillbaka har den svenska mödrahälsovården arbetat aktivt för att involvera blivande pappor tidigt i kvinnors graviditet. Även internationellt ses en trend att medvetet stödja blivande och nyblivna fäder. Forskning pekar på långsiktiga hälsovinster för hela familjen, särskilt barnet, om den blivande fadern engageras redan tidigt i graviditeten. Positiva effekter kan ses på barns fysiska hälsa, kognitiv och social förmåga (Sarkadi, Kristiansson, Oberklaid, & Bremberg, 2008). I riktlinjer från WHO uppmanas därför personal som arbetar med blivande föräldrar att särskilt se till pappornas behov (WHO, 2009).

Undersökningar finns som talar för att de blivande papporna själva har en önskan att delta i sin partners graviditet. Tjänstemannaorganisationen TCO genomförde 2007 en undersökning på 130 pappor med barn 0-6 år. Undersökningen visade att 85 procent av dessa varit med på alla, eller nästan alla besök hos barnmorskan under graviditeten. Av de män som inte deltog i alla besök så uppgav dessutom 39 procent att de skulle vilja närvara mer (Engblom, 2008).

Som barnmorska på en barnmorskemottagning träffar jag dagligen blivande pappor som kommer till bokade graviditetskontroller tillsammans med den blivande mamman. En del blivande pappor har många frågor, tar plats och uttrycker ett behov av samtal och stöd medan andra är passiva deltagare, kanske är de mest där för att det förväntas av dem. Vid inskrivningsbesöket på barnmorskemottagningen ingår att barnmorskan rutinmässigt frågar om kontaktuppgifter till den blivande pappan, hur mycket av hans unika livssituation som därefter berörs, varierar.

Min erfarenhet är att fokus under barnmorskebesöket ofta hamnar på kvinnans behov även när den blivande pappan är närvarande vid besöket. Att det blir så kan bero på faktorer som tidsbrist och vanans makt, men kanske främst på en bristande kunskap hos barnmorskor om blivande pappors behov. Min önskan med den här litteraturöversikten är att söka mer kunskap om blivande pappor så att jag som barnmorska i framtiden bättre kan se och stötta männen i deras föräldrablivande.

Bakgrund

Svenska fäder förr och nu

Synen på pappor har kraftigt förändrats över tid, i takt med samhällets omvandling i stort. I och med industrialiseringen övergick familjen från att vara en självhushållande enhet till penninghushållning och lönearbete, och rollerna i hemmet ändrades. Fadern blev den som hade huvudansvaret för försörjningen, modern fick stå för omsorgen och uppfostran av barnen. Utanför hemmet stod även prästen och skolläraren för undervisning och uppfostran av barnen. Trots att fadern ofta var borta större delen av dagen i arbete var han den som stod överst i familjehierarkin, den som bestämde över både kvinnan och barnen och även tjänstefolket om sådana fanns. Fadern var den juridiskt ansvarige och representerade sin familj utåt mot samhället. Barnen fostrades tidigt in i sina roller, de familjer som hade råd satte sina unga pojkar i skola medan flickorna lärdes upp hemma till att bli goda husmödrar. 1920 blev de gifta kvinnorna myndiga vid 21 års ålder, enligt den nya Giftermåslagen delades då vårdansvaret lika mellan föräldrarna. Mannens auktoritära roll som make och fader i familjen började suddas ut (Hwang, 2000).

I städerna växte så småningom ett borgerligt ideal fram med kvinnan som hyllad mor på heltid och faderns roll i familjen mer undanskymd. Mannen förväntades försörja sin familj och vara engagerad i

samhället och politiken medan kvinnan förväntades ägna sig enbart åt barn och hem. I takt med att kvinnor frigjorde sig från hemmet och gick ut i yrkesarbete och i samhället så förändrades ytterligare synen på pappans roll. Allt mer betonades vikten av pappans tid med barnen, att barn fick omsorg och vård av såväl mamma som pappa. På 1960- och 70-talen bidrog lagar och reformer såsom förlängd semester och arbetstidsförkortning till att pappor kunde vara hemma mer med sina barn. Synen på pappan idag har gått ifrån patriark till en mer jämlik partner som förväntas ta lika stort ansvar som kvinnan för barnens omsorg och uppfostran, en "vardagspappa" (Berg & Lundgren, 2010).

Samhällsinsatser för föräldrastöd och delat ansvar

Föräldraförsäkringen

Föräldraförsäkringen infördes 1974 och syftet med denna var delvis att bidra till ökad jämlikhet. Föräldraförsäkringen gav föräldrar rätt att vara hemma med sina barn och få betalt från staten. Man övergick till en "tvåförsörjarmodell" där både kvinna och man tog ansvar för förvärvsarbete och barn. Långsamt har uttaget av pappadagar ökat sedan dess. 1994 infördes "pappamånaden" för att få pappor att vara lediga mer med sina barn. Papporna tog då ut 9 % av föräldradagarna.

2002 utökades pappans reserverade dagar med ytterligare en månad. Idag har båda föräldrarna 240 dagar föräldrapenning var, 60 dagar av dessa kan inte överlåtas till den andra föräldern. Enligt Försäkringskassans statistik tog papporna ut 23,7 procent av föräldradagarna år 2011 (Försäkringskassan, 2012).

Mäns uttag av föräldraledighet har betraktats som ett viktigt mått på jämställdheten i samhället. Under drygt 30 år har inte bara försäkringskassan, utan även fackliga organisationer och intressegrupper skapat kampanjer för att få pappor att ta ut mer föräldraledighet. De män som på 70- och 80-talen valde att vara hemma mer med sina barn sågs dock ofta som kontroversiella och kallades för "velourpappor". Psykologer uttalade sig i media och menade att pappor som var hemma tidigt med sina barn "riskerade att bryta den nödvändiga symbiosen mellan mor och barn" (Klinth & Johansson, 2010, p. 70).

De första kampanjerna präglades av ett budskap till männen att ta ut föräldraledighet för sin egen skull. Att vara pappaledig skulle gynna mannens personliga utveckling och hans relation till barnet. Under 2000-talet har även kvinnans och barnets vinster framställts i "pappa-kampanjerna". Det är det jämställda föräldraansvaret och föreställningen om barnets rättigheter som skall motivera pappaledigheten (Klinth & Johansson, 2010).

Föräldrastöd i Sverige, historia och styrdokument

Föräldrastöd i Sverige har sett olika ut. På 50- och 60-talet kunde man som blivande mamma få gå en kurs i mödragymnastik eller få lära sig praktisk barnkunskap. Under 70-talet kom kurser i psykoprofylax att bli alltmer vanliga. Barnmorskor tränade andning och avslappning med blivande föräldrar som en förberedelse inför förlossningen. Synen på förlossningen förändrades och man betonade vikten av delaktighet i sin egen förlossning. Man hade också insett betydelsen av att pappan är närvarande inne på förlossningsrummet, dels för att stödja kvinnan men också för sin egen del.

1979 beslutade riksdagen om en allmän föräldrautbildning. Socialstyrelsen utformade på riksdagens uppdrag ett dokument på hur föräldrautbildningen borde genomföras. I dokumentet fastslogs bland annat att föräldrautbildningen är till för alla föräldrar och skall utföras av ordinarie personal inom mödra- och barnhälsovården. Detta fick till följd att man under 80-talet satsade stort på att utbilda barnmorskor och barnsjuksköterskor i att leda föräldragrupper. Det övergripande syftet med föräldrastödet var då, och är fortfarande, att stärka föräldrarna i deras föräldraskap.

1997 presenterade Socialdepartementet sin analys av föräldrautbildningen. Man ersatte begreppet "föräldrautbildning" med "stöd i föräldraskapet". I denna utredning betonades vikten av att tala i föräldragrupper om parrelationen samt att pappor aktivt bör uppmuntras att delta i föräldragruppen. Man skall i gruppen utgå från föräldrarnas egna frågor och visa på att föräldrar också själva kan söka information och ta kontrollen över sin situation, "empowerment". Barnmorskan skall framför allt finnas där som ett stöd (SFOG, 2008).

I den statliga utredningen "Föräldrastöd – en vinst för alla" från 2008 sammanfattas den nuvarande nationella strategin för samhällets stöd i föräldraskapet. Utredningen utgår ifrån barnperspektivet, folkhälsoperspektivet och genusperspektivet på föräldrastöd. Barnmorskans uppgift är att ge föräldrastöd till män och kvinnor, både i grupp och individuellt. Man konstaterar i utredningen att mer forskning behövs. *"För att i högre utsträckning nå nyblivna och blivande fäder med föräldrastödjande insatser behövs mer kunskap om deras behov samt om hur de upplever kontakten med mödra- och barn-hälsovården"* (SOU, 2008, p.56).

I nuläget finns många olika former för föräldrastöd i grupp. Exempel är traditionella föräldragrupper, föräldragrupp vid familjecentral, tematräffar, aulaföreläsningar på förlossningsklinik, pappagrupper, verksamhet, psykoprofylaxkurser, gruppmodrård och riktade föräldragrupper. Blivande föräldrar som av någon anledning inte deltar i föräldragrupp får individuellt stöd hos barnmorskan (SFOG, 2008).

Internationella riktlinjer

WHO konstaterar i sin rapport från 2009 att den reproduktiva hälsovården har fått ökad insikt i mäns betydelse för mödrars och nyföddas hälsa, i rollen som partner, pappa och samhällsmedborgare. Mer uppmärksamhet har ägnats åt mäns egna reproduktiva rättigheter och behov. I dessa behov ingår att vara informerad och aktivt involverad i graviditet, barnafödande och barnavård. Traditionellt sett har mödrahälsovårdsprogrammen i många länder varit inriktade på kvinnor och inte vänt sig till männen. WHO uppmanar till en bredare förståelse för mäns behov och perspektiv relaterat till graviditet, förlossning och vård av mor och nyfött barn samt faderskapet. Förståelsen skall nås genom utbildning av personalen så att denna är beredd att arbeta med både mäns och kvinnors behov (WHO, 2009).

Psykologisk omställningsprocess under graviditeten.

Graviditeten är en övergångsperiod i livet när den blivande mamman och pappan utvecklas och mognar. Barnmorskans arbete är att stötta paret på vägen mot föräldraskapet. En anknytning till det ofödda barnet påbörjas tidigt i graviditeten (Brodén, 2004).

Inom barnmorskans område faller att ge psykosocialt stöd i samband med graviditet och barnafödande. I SFOG's rapport finns som en bilaga ett utdrag ur landstinget Dalarnas psykosociala metodbok 2008, den skriven av Birgitta Toomingas, psykolog. Det är en samtalsguide som barnmorskan kan använda som stöd vid samtal med blivande föräldrar. Den teoretiska referensramen för samtalsguiden är Raphael Leffs teori om utvecklingspsykologiska faser under graviditeten (Raphael-Leff, 1992). I samtalsguiden får barnmorskan förslag på frågeställningar och teman för både kvinnan och mannen under dessa faser; fusion, differentiering, separation och postpartum. I en kort sammanställning nedan redovisas de teman som gäller för dem båda samt för mannen i de olika faserna.

Fusionen – sammansmältningen Kvinnan och mannen blir uppfyllda av graviditetsbeskedet och känner ofta överklighetskänslor och ambivalens initialt. Teman under denna period är bland annat att acceptera graviditeten och partnern som mor/far till sitt barn samt att känna oro för barnet. Man ser sig själv på ett nytt sätt och både kvinnan och mannen söker sitt ursprung, letar efter förebilder. För mannens del kan denna första tid präglas av strävan efter balans mellan att vara bredvid kvinnan men ändå känna delaktighet.

Differentieringen – att skiljas ut Barnet blir alltmer verkligt för båda föräldrarna som knyter an på ett mer personligt plan. Teman under den här perioden kan vara att börja tänka på barnet som en egen individ och att börja förbereda sig på förlossningen. Andra teman är att börja bearbeta sina relationer med de egna föräldrarna och att acceptera olikheterna mellan man och kvinna. Man funderar mer långsiktigt över arbete, bostad, utbildning i förhållande till den nya rollen som förälder.

Separation – att skiljas åt Båda längtar efter barnet. Man strävar efter att få avslutat åtaganden och förbereda i hemmet för barnet. Teman för dem båda är förlossningen som närmar sig, oro för barnet och för hur de själva skall klara av den. Ett annat tema är tankar på hur det blir att möta sitt barn och att ta ansvar för ett nyfött barn. Speciella teman för mannen kan vara vad som kommer att krävas av honom som partner på förlossningen och hur samlivet efter förlossningen kommer att vara.

Postpartum Föräldraskapet införlivas i den nya identiteten. Teman för kvinna och man under denna period är bl a att knyta kontakt med barnet, bearbeta förlossningsupplevelsen, hitta nya rutiner i vardagen, arbeta på parrelationen, acceptera sina nya roller och att acceptera olikheter för man och kvinna. Teman för mannen kan vara insikten att barnets behov tar stor plats att tillfredställa samt utmaningen att finna en balans mellan arbetet och hemmet (SFOG, 2008).

Transition, begrepp och perspektiv

Betydelsen av ordet transition är övergång. Transitioner startar vid en kritisk händelse eller förändring av individen eller hans omgivning. Människan genomgår många transitioner under sitt liv, att bli förälder anses vara en av de mest omvälvande transitionerna (Berg & Lundgren, 2010).

Fenomenet beskrevs första gången av en antropolog, Van Gennep (1873-1957), i "Les Rites de Passage" 1909. Van Gennep menade att individer i ett samhälle rörde sig mellan olika händelser såsom födelse, barndom, äktenskap och död. Han fann att ett gemensamt mönster kunde ses i övergången mellan alla dessa livshändelser. Van Gennep beskrev detta mönster i tre faser; separation, transition och integrering (eng.incorporation). En brittisk antropolog, Victor Turner (1920-1983) vidareutvecklade Van Genneps teori. Turner var särskilt intresserad av transitionsfasen då han menade att individen befann sig i en period av instabilitet och sårbarhet (Draper, 2003).

Meleis transitionsteori

Omvårdnadsteoretikern Meleis har identifierat fyra huvudkategorier av transitioner, dessa är relaterade till *utveckling, situation, hälsa-sjukdom och organisation*. Flera transitioner kan pågå parallellt för en individ, t ex en graviditet samtidigt som man byter arbete eller går igenom en skilsmässa. Transitioner är komplexa och har många dimensioner. Meleis pekar ut viktiga kännetecken för en transition.

Medvetenhet. För att sägas vara i transition måste en person vara medveten om att en förändring pågår, personen har en uppfattning, vetskap och erkännande om transitionen.

Engagemang. Individens måste vara involverad i processen, exempel på detta kan vara att aktivt söka information och förebilder och på andra sätt förbereda sig. Graden av medvetenhet spelar roll för hur mycket personen engagerar sig.

Förändring och olikhet. Alla transitioner innebär förändring men förändring innebär inte nödvändigtvis transition. Man konfronteras med förändrade förväntningar, man känner sig annorlunda, man kan uppfattas som förändrad och man ser på sin omvärld på ett nytt sätt. En förändring kan resultera i en transition som leder till en ny förändring.

Tidsperiod. Alla transitioner pågår över en tidsperiod, med början i en första antydning till förändring, genom en period av instabilitet, förvirring och stress till ett igenkännbart slut när en ny period av stabilitet börjar.

Kritiska händelser, vändpunkter. De flesta transitioner kan förknippas med kritiska händelser, vändpunkter när individens medvetenhet om förändringen är förhöjd, intensifierad. Dessa vändpunkter inträffar i en period som kännetecknas av osäkerhet. Vissa vändpunkter inträffar i slutet av en instabil period och markerar ingången till ett stabilt skede.

För att förstå en enskild individs erfarenheter av transition är det viktigt att se de faktorer som påverkar transitionen. Faktorer som kan underlätta eller försvåra en transition.

Faktorer som påverkar på det personliga planet är bland annat personlig åsikt om meningsfullheten i förändringen, kulturella attityder, individens socioekonomiska status samt individens egen kunskap om och förberedelse inför förändringen. Stödet som individen får från vårdgivare och från partner, vänner och familj spelar roll för hur transitionen upplevs. Samhället i stort kan också påverka transitionen, ses förändringen som stigmatiserande påverkas processen negativt.

En hälsosam transitionsprocess utmärks av flera tecken, indikatorer. En känsla av varaktig samhörighet med andra är en sådan indikator. Likaså interaktion med andra människor där man reflekterar och pratar om förändringen. Jämförelse med hur det var innan hjälper till att förstå det nya. Ett ökat självförtroende i situationen visar sig i hur man bättre förstår det som händer samt utvecklar strategier för att möta nya utmaningar. En känsla av visdom som kommer ur erfarenheten.

En hälsosam avslutad transition kan ses i att individen nu behärskar nya färdigheter och beteenden som behövs för den nya livssituationen. Ett resultat av en genomgången transition är också att personen uttrycker en känsla av en ny utökad identitet (Meleis, Sawyer, Im, Messias, & Schumacher, 2000).

Problemformulering

Att bli förälder är en av de största övergångarna i livet. Barnmorskans uppgift på mödravårdscentralen (MVC) är att ge stöd i transitionen mot föräldraskap. I denna transition har det visat sig att kvinnor och män har unika behov av stöd.

Idag deltar pappor i större utsträckning än tidigare när mamman gör graviditetskontroller hos barnmorska på MVC. En stor andel förstagångspappor kommer också till de föräldragrupper som MVC anordnar. Med pappors ökade närvaro infinner sig andra förväntningar på barnmorskor i mödravården. Barnmorskorna är införstådda med vikten av att de blivande papporna känner sig sedda och görs delaktiga. Dock finns en tveksamhet i hur man bäst skall tillgodose den blivande pappans behov och vilka dessa behov egentligen är.

Syfte

Syftet med litteraturöversikten är att belysa blivande pappors upplevelse av graviditet, bemötande samt behov av stöd från barnmorska.

Frågeställningar:

Hur upplever blivande pappor graviditeten och bemötandet av barnmorskan?

Vilka behov av stöd från barnmorskan ger blivande pappor uttryck för?

Metod

En litteraturöversikt är enligt Friberg (2012) ett sätt att skapa en sammanställning av kunskap inom ett valt ämnesområde. I litteraturöversikten ingår flera steg; informationsökning, avgränsning, kvalitetsgranskning och analys.

Litteratursökning

För att få en inblick i problemområdet gjordes en bred sökning, så kallad metasökning (Nyberg & Tidström, 2012) på sökordet "pappor" i kombination med sökord som "graviditet", "mödravård", "föräldrastöd", "barnmorskor" i Summon Supersök på Göteborgs Universitetsbibliotek. Detta för orientering inom området, vad som hittills publicerats i form av faktaaliteratur, skönlitteratur, avhandlingar och vetenskapliga artiklar.

Utifrån den inledande sökningen fortsatte sökningen inom ämnesområdet i databaserna CINAHL, Pubmed och Scopus. Flest antal träffar erhöles i CINAHL, hälso- och vårdvetenskapernas främsta referensdatabas. För att inte missa träffar användes databasspecifik ämnesordsförteckning, tesaurus, såsom MeSH i PubMed och Cinahl Headings i CINAHL.

Sökorden som användes var *father*, *experience*, *midwife*, *pregnancy*, *transition*, *support* och *need*. Dessa sökord trunckerades för att få så många träffar som möjligt.

Sökordet *"father"* kombinerades med ett eller två av de övriga sökorden i databasens fritextfält med hjälp av den boolska operatören AND (Nyberg & Tidström, 2012).

Litteratursökningen påbörjades hösten 2011, därefter gjordes ett uppehåll fram till tidig vår 2013 då en ny sökning gjordes på samma sökord igen för att få med den senaste forskningen som tillkommit. Ytterligare en nypublicerad vetenskaplig artikel som svarade mot syftet inkluderades i resultatet.

Artikelsökningen finns redovisad i bilaga 1.

Efterhand som sökningen fortskred utvidgades sökningen till en manuell granskning av de funna artiklarnas referenslistor, sk sekundärsökningar (Friberg, 2012). Sökningar gjordes också på vissa av författarnas namn för att få fram ytterligare studier som kunde vara intressanta. Flera artiklar granskades men inga nya artiklar inkluderades på detta sätt.

Avgränsningar

Inklusionskriterier

Endast artiklar publicerade efter år 2000 inkluderades. Artiklarna skulle vara vetenskapligt granskade och publicerade på engelska samt tillgängliga i fulltextversion. De studier som valdes skulle ha inhämtat godkännande från etisk kommitté eller ha redogjort för *"noggranna etiska överväganden"* (Forsberg & Wengström, 2008, p. 77).

Medvetet valdes studier som studerade pappor, mödravård och föräldrautbildning utifrån en västerländsk kontext och utifrån ett sätt att arbeta som liknade svenska förhållanden.

Exklusionskriterier

Artiklar som i huvudsak utgick ifrån pappors upplevelser av förlossningen och tiden postpartum valdes bort eftersom de inte svarade mot syftet. Likaså artiklar som beskrev speciella omständigheter under graviditeten, t ex blivande pappors upplevelser då den gravida kvinnan har preeclampsi eller blivande pappors upplevelse av intrauterin fosterdöd.

De studier som utförts i sammanhang eller i kulturer mycket olika den svenska exkluderades. Exempel på sådana var studier gjorda på pappor i Nepal, Taiwan och Sydafrika.

Efter att sökorden kombinerats på olika sätt i flera databaser uppnåddes en mättnad (Friberg, 2012). Samma studier återkom i träfflistan och inga nya studier kunde hittas inom ramen för litteraturstudiens syfte och de uppställda avgränsningarna i sökningen.

Under arbetets gång valdes med hjälp av abstracts fyrtiotre artiklar ut, skrevs ut och lästes. När avgränsningarna tillämpats kunde tretton studier inkluderas, tio med kvalitativ design och tre med kvantitativ design. Sju studier var gjorda i Sverige, tre i Australien och tre i England.

De inkluderade studiernas kvalitet granskades därefter med hjälp av Fribergs föreslagna granskningsfrågor för kvalitativa respektive kvantitativa studier.

Exempel på sådana frågor var; *"Finns ett tydligt problem formulerat?"*, *"Finns teoretiska utgångspunkter beskrivna?"*, *"Vad är syftet? Är det klart formulerat?"*, *"Hur är undersökningspersonerna beskrivna?"* alternativt för kvantitativa studier, *"Hur har urvalet gjorts?"*, *"Vad visar resultatet?"*, *"Finns det en metoddiskussion"*, *"Sker en återkoppling till teoretiska antaganden, t.ex. omvårdnadsvetenskapliga antaganden?"* (Friberg, 2012, pp. 138-139) Granskningsfrågorna besvarades för varje enskild studie och ingen studie exkluderades på grund av bristande kvalitet.

En artikelpresentation redovisas i en tabell, se bilaga 2.

I de granskade artiklarna var ordet "pappor", "fäder" ibland synonymt med "blivande pappor", "blivande fäder". Jag har försökt följa det ordval som artikelförfattarna använde när jag redovisar resultatet.

Analys

De utvalda artiklarna lästes flera gånger och sammanfattades på svenska. Därefter studerades artiklarna med avseende på skillnader och likheter i resultat. Enligt Friberg kan analysarbetet beskrivas som "... en rörelse från helheten till delarna, och därifrån till en ny helhet" (Friberg, 2006). Artiklarnas resultat delades upp i mindre delar och ett nytt resultat, en helhet, formades utifrån syftet med litteraturoversikten. Återkommande ord och begrepp i artiklarnas resultat antecknades. Ord och begrepp som hade liknande innebörd grupperades i teman.

I analysen framkom följande teman;

Utanförskap, ambivalens och oro, förändringar i relationen, stöd, anpassning till fadersrollen, riktad information och delaktighet.

Dessa teman organiserades under var sin huvudrubrik.

Blivande pappors upplevelser av graviditet och mötet med barnmorskan

*utanförskap
ambivalens och oro
förändringar i relationen
stöd
fadersrollen*

Blivande pappors uttryckta behov

*riktad information
delaktighet*

Som en hjälp att systematisera arbetet med analysen upprättades en tabell över de teman som framkom i respektive artikel. Se bilaga 3.

För att förstärka resultatet har citat från informanter i studierna infogats under varje temarubrik.

Resultat

Blivande pappors upplevelse av graviditet och mötet med barnmorskan

Utanförskap

I en australiensisk studie som undersökte mäns erfarenhet av graviditetsbeskedet uttryckte männen en svårighet att förstå innebörden av graviditeten vilket ledde till en känsla av överflödighet och av att befinna sig i utkanten av skeendet. Eftersom de blivande papporna saknade den kroppsliga erfarenheten, hade de lite "bevis" för barnets existens. De kände sig "steget bakom" sin partner. En erfaren pappa uttryckte sig;

"I think you try to be involved and you try to ascertain how the pregnancies feel from your partner, but you're always going to be that one step removed from it and therefore you're going to be remote"(Draper, 2002, p. 565).

I en annan australiensisk studie kände sig männen till en början åsidosatta då den fysiska erfarenheten av graviditeten enbart var kvinnans. Senare i graviditeten upplevde männen att möten med personalen på mödravården förstärkte dessa känslor. För att beskriva sina känslor av utanförskap använde de ord som "åsidosatta", "ignorerade", "osynliga" och "undanknuffade". Utanförskapet fick männen att känna frustration och en känsla av att vara oinformerade och dåligt utrustade att förstå vad som hände (Fenwick, Bayes, & Johansson, 2012). En svensk studie på förstagångsfäder visade att de kände sig utestängda av två skäl; kvinnans fysiska förändring och av vårdpersonalens, barnmorskoras, bemötande (Finnbogadóttir, Crang Svalenius, & K Persson, 2003).

I en annan svensk studie om blivande föräldrars behov beskrev de blivande papporna en förväntan på sig att närvara vid besöken hos barnmorskan, men när de kom kände de sig osynliga och ignorerade. En pappa uttryckte sig;

"I accompanied her (to the midwife) a number of times, but I never received any questions about whether I had anything to ask or so, I'm just company to the mother, besides that I'm just invisible" (Widarsson, Kerstis, Sundquist, Engström, & Sarkadi, 2012).

En kvantitativ svensk studie på 827 pappor visade att runt 30 procent av både förstagångspappor och de erfarna papporna var missnöjda med hur involverade de blev vid besöken hos barnmorskan (Bogren Jungmarker, Lindgren, & Hildingsson, 2010).

Utanförskapet blev mer tydligt då papporna kände sig utestängda rent fysiskt, exempel på detta var då ultraljudsundersökningen hade påbörjats utan pappans närvaro medan han letade efter parkeringsplats. Bokningen hade gjorts i kvinnans namn, inte pappans, och personalen väntade inte tills mannen var i rummet. Personalens fokus på kvinnans kropp och på barnet ökade ytterligare om man diagnosticerade något problem med graviditeten. I en process då t ex beslut om abort skulle tas befann sig den blivande pappan utanför fysiskt, känslomässigt och lagligt. Rollen som stödare och beskyddare äventyrades och han fick istället en åskådarroll (Locock & Alexander, 2006).

De blivande papporna i en annan studie uttryckte en känsla av utanförskap eftersom mödravårdsbesök och föräldrautbildning ofta var förlagda på en tidpunkt då de hade svårt att ta ledigt från sitt arbete. De menade att vårdpersonalen inte ansträngde sig nämnvärt för att tillgodose blivande pappors behov i denna fråga (Deave & Johnson, 2008).

I två svenska studier intervjuades förstagångspappor som deltagit i föräldrautbildning. Papporna menade att kursens innehåll varit riktat mot kvinnan och att mannens behov och känslor kom i andra hand. Männen deltog i föräldrautbildningen för kvinnans skull, för att stödja henne och göra henne sällskap (Premberg & Lundgren, 2006).

Budskapet i föräldrautbildningen var, enligt männen, att mamman var den förälder som hade huvudansvar för vården av barnet och pappans roll talade man inte om (Erlandsson & Häggström-Nordin, 2010). En av papporna beskrev känslan av utanförskap;

The only time the father was mentioned was when we received information about social insurance, including paternity leave; otherwise, the attitude was that the mother was having the baby, not that we together, as a couple, were having a baby (Erlandsson & Häggström-Nordin, 2010, p. 25).

En studie där informanterna invandrat till Sverige från Mellanöstern, skilde sig från övriga studier. Dessa män kände sig inte utestängda eller ignorerade, de talade tvärtom positivt om personalens sätt att bemöta dem. Vissa av dessa män valde att inte vara med sin kvinna eftersom hon hellre ville

ha en kvinnlig släkting eller vän med sig. Här fanns en stor kulturell skillnad i sättet att se på graviditet och förlossning, i deras hemländer var detta en kvinnlig sfär som männen av tradition stod utanför. Att i Sverige få följa med sin gravida kvinna på barnmorskekontroller och senare få vara med på förlossningen öppnade upp en helt ny värld för dem (Ny, Plantin, Dejin-Karlsson, & Dykes, 2008).

Ambivalens och oro

Oro kopplat till ambivalenta känslor framkom i en australiensisk studie där yngre blivande pappor intervjuades. Samtliga graviditeter i denna studie var oplanerade, de unga männen upplevde dels känslor av chock och rädsla men även spänning när de fick beskedet om att de skulle bli fäder (Wilkes, Mannix, & Jackson, 2012).

I en kvantitativ svensk studie på 655 blivande pappor fann man att de pappor som hade negativa eller blandade känslor inför faderskapet ofta var de pappor som uppgav att de saknade personligt stöd (från partnern, föräldrar, syskon, vänner) under graviditeten (Hildingsson & Sjöling, 2011).

Två ytterligare studier beskrev blandade känslor den första tiden efter graviditetsbeskedet. Starka känslor av glädje blandades med en känsla av att nu vara bunden och ofri. Männen sörjde det "gamla livet" som de nu lämnade bakom sig och kände skuld över dessa känslor (Fenwick et al., 2012; Finnbogadóttir et al., 2003). En blivande pappa beskrev sina känslor i början av graviditeten;

"...then I got such a suffocating feeling about becoming a father. I got it continuously. I got a feeling that I would always have a bad conscience. If I'm doing something just for myself..." (Fenwick et al., 2012, p. 100)

Flera män uttryckte också en oro för kvinnans och barnets hälsa. Oron kunde ha sitt ursprung i tidigare svåra erfarenheter av graviditet och förlossning men också en oro inför förlossningen, för att tvingas se sin kvinna ha ont utan att kunna göra något åt det (Fenwick et al., 2012).

I en brittisk studie fann man att vissa män kanaliserade sin oro för kvinnan eller barnet genom att bli fokuserade på att samla fakta. Med ett analytiskt och mindre känslomässigt förhållningssätt bearbetade mannen på detta sätt sin egen stress samtidigt som han höll upp en stark fasad för att kunna stötta sin kvinna (Locock & Alexander, 2006). Även i en svensk studie uttryckte männen sin oro för kvinnans och barnets hälsa under graviditeten och de upplevde ett ökat behov av att söka kunskap (Finnbogadóttir et al., 2003).

De blivande förstagångsfäderna i en annan studie berättade att de ställde frågor under föräldrautbildningen som ett sätt att uttrycka sin rädsla inför förlossningen (Premberg & Lundgren, 2006).

I en kvantitativ studie av 827 blivande pappors deltagande i svensk mödravård speglas en oro för kvinnans hälsa då 37,3 procent av de blivande papporna ansåg att den medicinska vården för den gravida kvinnan var bristfällig (Bogren Jungmarker et al., 2010).

Männens oro under graviditeten var också förknippad med en insikt om det kommande faderskapets ansvar. Ett ekonomiskt försörjaransvar både under graviditeten och senare efter förlossningen (Fenwick et al., 2012). Stressen förvärrades om den blivande pappan var ung, deltidsanställd eller arbetslös (Wilkes et al., 2012) (Buist, Morse, & Durkin, 2003; Ny et al., 2008).

Förändringar i relationen

Graviditetens påverkan på kvinnorna, både fysiskt och emotionellt medförde att många blivande fäder upplevde förändringar i sin relation.

I en kvantitativ studie på 225 förstagångspappor fann man att de blivande pappornas som hade ett kortvarigt förhållande, mindre än 2 år, var mindre nöjda med sitt förhållande och beskrev en högre stressnivå. Männerna upplevde att stressen var som störst i mitten av graviditeten, därefter minskade den stadigt (Buist et al., 2003). I en studie där samtliga graviditeter var oplanerade och de blivande papporna unga, uttryckte dessa en oro för att relationen kanske inte skulle hålla i framtiden. Männerna hade ändå en önskan om att få spela en aktiv roll i sina barns liv (Wilkes et al., 2012).

En svensk studie visade att många av de blivande papporna hade förväntat sig graviditeten som en behaglig och njutbar period tillsammans med partnern. Istället kände de sig otillräckliga och maktlösa över de fysiska förändringar, såsom svårt illamående och trötthet, som kvinnan gick igenom (Widarsson et al., 2012).

Känslor av otillräcklighet återfanns även hos papporna i en annan studie (Finnbogadóttir et al., 2003). När kvinnans humör ständigt skiftade på ett oförutsägbart sätt upplevde männen en osäkerhet i relationen. En blivande pappa satte ord på sina känslor.

...for me it has been enormous, hard to realize that now, that whatever I do it isn't good enough....I can't predict anything because my wife is changing every day. I can't predict. It's absolutely impossible – it has created some kind of chaos for me (Finnbogadóttir et al., 2003, p. 99).

I en studie talade männen om hur graviditeten påverkat den sexuella relationen i en negativ riktning. Att bli sexuellt avvisad av sin partner då hon var för trött eller hade minskad sexuell lust under graviditeten var ytterligare en dimension av utanförskap för männen. En man berättade att han själv kände mindre lust för sex i slutet av graviditeten men att hans fru inte hade tappat sin sexuella lust, vilket fick honom att känna sig otillräcklig. I slutet av graviditeten upplevde dock samtliga förstagångsfäder i studien att de fått en bättre relation till sin partner, och visade varandra mer ömhet och uppmärksamhet än tidigare (Finnbogadóttir et al., 2003).

En studie skilde sig från de övriga då de blivande förstagångspapporna inte talade om förändringar i relationen i intervjuerna under graviditeten men att detta togs upp som ett ämne *efter* att barnet fötts. Männerna hade känt sig oförberedda på de påfrestningar på förhållandet som föräldrskapet inneburit (Deave & Johnson, 2008).

Männen med bakgrund i Mellanöstern ansåg att graviditet och förlossning på ett sätt hade förändrat relationen på ett positivt sätt. De hade fått inblick i hur det var att bära och föda ett barn och detta gav dem en ökad respekt för kvinnan. Dock medförde deras situation som nya i en främmande kultur också stora påfrestningar på förhållandet, kvinnorna var oftast beroende av sina män för att översätta allt på alla besök. De män som var arbetslösa kunde känna sig som en belastning för sin kvinna (Ny et al., 2008).

Stöd

Männen i studierna talade om stöd i betydelsen av att få stöd och att ge stöd. Under graviditeten menade många blivande pappor att deras främsta stöd kom från kvinnan (Hildingsson & Sjöling, 2011; Widarsson et al., 2012). Samtidigt upplevde männen en förväntan på sig att de själva skulle vara ett stöd för partnern (Erlandsson & Häggström-Nordin, 2010; Finnbogadóttir et al., 2003; Premberg & Lundgren, 2006).

En svensk kvantitativ studie som undersökte blivande pappors stöd under graviditeten fann att det upplevda stödet varierade över tid. Minst personligt stöd (från partner, familj, vänner) upplevde männen att de fick i sen graviditet, två månader efter att barnet fötts skattade de sitt stöd som högst. Cirka en femtedel av papporna uppgav att de inte hade något personligt stöd alls under graviditeten, dessa fäder var oftare äldre och hade barn sedan tidigare. Dessa män var generellt också mindre nöjda med den känslomässiga omsorgen från barnmorskan och kände sig mindre involverade av barnmorskan. Då många av papporna utan stöd hade barn sedan innan, deltog de dessutom i mindre utsträckning i föräldragrupper och pappagrupper (Hildingsson & Sjöling, 2011).

I en annan svensk kvantitativ undersökning angav bara cirka 15 procent av förstagångsfäderna samt cirka 11 procent av de erfarna fäderna att de var "mycket nöjda" med barnmorskans känslomässiga stöd till dem (Bogren Jungmarker et al., 2010).

Premberg & Lundgren (2006) fann att papporna i studien ansåg att deras främsta uppdrag under graviditet och förlossning var rollen att stötta och uppmuntra kvinnan. I den rollen ingick att dölja eventuella negativa eller stressade känslor de själva hade.

I en brittisk studie om mäns upplevelse av fosterdiagnostik framkom dessutom att omgivningen i första hand erbjöd stöd till kvinnan om fel hade diagnosticerats på barnet och att den blivande pappan glömdes bort (Locock & Alexander, 2006).

I ytterligare två av de kvalitativa studierna talade de blivande papporna om en känsla av ensamhet och ingen att vända sig till med sina funderingar under graviditeten (Deave & Johnson, 2008; Finnbogadóttir et al., 2003).

I en enda studie uttryckte de blivande papporna behov av emotionellt stöd från barnmorskan under graviditeten, de menade att de som män hade andra behov av stöd än de blivande mammorna. En förstagångspappa sa i en intervju efter förlossningen:

"...you are different as people and different people have different needs. I would have probably needed more support than I feel I've had" (Widarsson et al., 2012, p. 40)

Anpassning till fadersrollen

Både förstagångspappor och pappor med tidigare barn och behövde känslomässigt bearbeta graviditetsbeskedet. I regel gick det lite snabbare för de erfarna papporna att acceptera och ställa om sig till en ny graviditet. Så småningom nådde samtliga en fas av nyorientering. Man anpassade sina framtidsplaner och fick nytt fokus i livet. För en del tog det längre tid, en förstagångspappa i studien kände att det dröjde till vecka 30 innan han kom till denna nya fas, han uttryckte sig då;

"let's get on with it, let's go and be parents" (Fenwick et al., 2012, p. 5)

Att delta i utförande av graviditetstestet innebar att männen i Drapers (2002) studie blev mycket involverade i den tidiga graviditeten. Deltagandet hjälpte dem att starta sin övergång mot faderskapet. Det första ultraljudets hade likaså stor betydelse för att verkliggöra graviditeten för de blivande papporna. Draper, kallar dessa händelser för "kroppsmedierade stunder" (*"body-mediated moments"*). Att via kvinnans kropp få ta del av graviditeten förde männen närmare kvinnans kropp och det ofödda barnet. Dessa erfarenheter var viktiga för männen eftersom de markerade och bekräftade deras nya roll som blivande fäder (Draper, 2002).

Flera av studierna berörde händelser under graviditeten som underlättade och markerade männens övergång till fadersrollen. Den första ultraljudsundersökningen var en vändpunkt för de blivande

papporna att förstå vad som hände och för att gå vidare i sin anpassning till faderskapet (Widarsson et al., 2012; Wilkes et al., 2012). En annan studie tar upp ultraljudet, att höra barnets hjärtljud samt att känna barnets sparkar som händelser som hjälpte de blivande papporna att komma vidare i sin transition och knyta an till barnet (Fenwick et al., 2012).

Locock och Alexander (2006) fann i sin studie att män spelar flera sammanlänkade roller under graviditeten såsom "förälder", "åskådare", "beskyddare", "insamlare av fakta" och "beslutsfattare". Rollen som "förälder" var dock ett starkt övergripande tema. Mannen valde själv hur denna roll skulle se ut men influerades också av sin omgivning, t ex av partners eller vårdpersonalens förväntningar (Locock & Alexander, 2006).

I flera studier menade männen att omsorgen om den gravida och barnet var den blivande pappans viktigaste uppgift, mannens egna behov kom i andra hand. I fadersrollen ingick att värna om och beskydda kvinnan och barnet (Bogren Jungmarker et al., 2010; Erlandsson & Häggström-Nordin, 2010; Locock & Alexander, 2006; Premberg & Lundgren, 2006).

De blivande papporna i en svensk studie menade att de på grund av generationsklyftan inte kunde vända sig till sin egen pappa eller svärfar för att tala om sin framtida fadersroll. De var rädda för att deras roll som man skulle ifrågasättas av den äldre generationen (Finnbogadóttir et al., 2003).

Det kommande faderskapet fick de unga männen i en studie att reflektera över relationen med sin egen pappa. Ofta hyste de en önskan om att bli bättre i vissa avseenden, de ville t ex inte arbeta så långa arbetsdagar då detta kunde påverka relationen till barnet negativt. Framför allt vill de bli "bra pappor" och detta innebar för dem att vara en närvarande, pålitlig, kärleksfull och ansvarsfull förälder (Wilkes et al., 2012).

De män som kom från Mellanöstern till Sverige upplevde svårigheter i att uppfylla den fadersroll som var normen i hemlandet. I denna fadersroll skulle mannen ensam ekonomiskt försörja sin familj och på så sätt vara en förebild för sina barn. Mannen var familjens överhuvud. De ansåg att den svenska fadersrollen var oklar och mindre ansvarsfull. Att spendera tid med sina barn, att vara ärlig och att ha ett arbete var viktiga aspekter av fadersrollen för männen i studien (Ny et al., 2008).

Den praktiska aspekten av fadersrollen blev viktig i senare delen av graviditeten. Männen anpassade sig till barnets ankomst genom packa väskan till förlossningen, ordna med transport till sjukhuset och genom att införskaffa allt som barnet behövde (Fenwick et al., 2012; Finnbogadóttir et al., 2003).

För många av de blivande papporna innebar graviditeten också ett tillfälle att se över sin egen livsstil, den kommande fadersrollen motiverade dem att bli mera ansvarsfulla och hälsosamma. Flera män som rökte, försökte sluta innan barnet föddes, andra drog ner på sin alkoholkonsumtion (Wilkes et al., 2012). De blivande papporna i en annan studie åt en mer näringsriktig kost och tränade regelbundet för att vara i form inför kommande vaktätter (Finnbogadóttir et al., 2003).

I slutet av graviditeten beskrev männen att de anpassat sig och var redo för en ny fas i livet. De hade fått ett självförtroende och en status i sin nya roll som blivande pappor (Finnbogadóttir et al., 2003; Wilkes et al., 2012).

"I feel, that I'm growing, as a human being. Yes, it's what I'm doing, absolutely. And even as a man. That it's undeniably one kind of confirmation." (Finnbogadóttir et al., 2003, p. 102)

Blivande pappors uttryckta behov

Riktad information

Som tidigare tagits upp i resultatet, kände blivande pappor ett behov av att samla information under graviditeten. Både som ett sätt att stötta sin partner, men också som ett sätt att bearbeta egen oro (Finnbogadóttir et al., 2003; Locock & Alexander, 2006; Premberg & Lundgren, 2006).

I det personliga mötet med barnmorskor och annan vårdpersonal och i föräldrautbildningen önskade de information som var riktad speciellt till männen. Flera studier pekade på att männen kände sig oförberedda på vad en graviditet innebar och att de flesta förstagångsfäder förväntade sig att det skulle vara lättare på många sätt (Deave & Johnson, 2008; Widarsson et al., 2012; Wilkes et al., 2012).

I föräldrautbildningen önskade de blivande papporna att man i högre grad informerade om komplicerade förlossningar och konsekvenserna av detta för pappan och barnet. De ville veta mer om anknytningen till barnet de första timmarna på förlossningen (Erlandsson & Häggström-Nordin, 2010).

I studien på män från Mellanöstern ville de blivande papporna tvärtom ha mindre information om komplikationer och risker då de trodde att detta kunde leda till ökad oro hos blivande föräldrar. Om de blev skrämda av svåra berättelser om graviditet och förlossning från övriga i föräldragruppen skulle detta inverka negativt på en önskan om att föda naturligt. För att mer aktivt kunna delta önskade dessa män tolkad föräldrautbildning (Ny et al., 2008).

Flera önskade möjlighet till gruppdiskussioner där de fick chans att utbyta erfarenheter och tankar med varandra om fadersrollen och om att dela lika på ansvaret efter att barnet fötts (Erlandsson & Häggström-Nordin, 2010; Premberg & Lundgren, 2006). Männen påpekade också att barnmorskor som håller i föräldrautbildningen behöver förbättra sin förmåga att skapa en interaktiv miljö och i att leda grupprocesser (Widarsson et al., 2012).

De pappor som deltagit i så kallade pappa-grupper såg detta som mycket positivt och önskvärt. De påpekade vikten av att män fick träffas själva för att tala om sina egna farhågor och bekymmer (Premberg & Lundgren, 2006; Widarsson et al., 2012).

"There are other expectant fathers in the same situation that also worry over things; I think that it felt really good..." (Widarsson et al., 2012, p. 40)

I en kvantitativ studie på mäns erfarenhet av mödravård ansåg de flesta av männen att informationen om förlossningen var tillräcklig. Däremot saknade man information om tiden efter förlossningen, endast 5,7 % av de blivande papporna menade att informationen om tiden efter förlossningen var tillräcklig (Bogren Jungmarker et al., 2010). I två studier önskade männen mer information om relationen, framför allt relationen efter barnets födelse (Bogren Jungmarker et al., 2010; Deave & Johnson, 2008).

Många blivande pappor upplevde sig översköjlda av en stor mängd information från omgivningen och kände ett behov av att sälla bort oriktig och onödig information. De ville diskutera informationsflödet med sin barnmorska och få tips på tillförlitliga och bra hemsidor på internet (Widarsson et al., 2012). Männen fick information från sina manliga vänner och kollegor (Deave & Johnson, 2008), sin familj (Ny et al., 2008), tidningar, böcker och internet (Premberg & Lundgren, 2006; Widarsson et al., 2012).

Männen i Deave & Johnsons studie (2008) önskade få information presenterad i form av en DVD som paren kunde låna hem och se tillsammans i lugn och ro. Ett annat förslag från männen var att de in-

nan förlossningen skulle få träffa föräldrar som nyligen fått barn och få ta del av deras erfarenheter. En blivande pappa uttryckte sig;

"I think that is the main sort of key factor in it, that you know what everyone else has been through."
(Deave & Johnson, 2008, p. 629)

Delaktighet

Pappornas behov av att vara tidigt involverade och delaktiga i graviditeten framkom i flertalet studier (Deave & Johnson, 2008; Draper, 2002; Erlandsson & Häggström-Nordin, 2010; Finnbogadóttir et al., 2003; Locock & Alexander, 2006; Ny et al., 2008; Premberg & Lundgren, 2006; Widarsson et al., 2012; Wilkes et al., 2012).

I Drapers studie (2002) beskrevs männen händelser som hjälpte dem att komma närmare både kvinnan och barnet, att delta i inköpande och utförande av graviditetstest var en sådan händelse (Draper, 2002).

Att vara med på ultraljudsundersökningen var ett annat exempel på en viktig händelse som fick de blivande papporna att känna sig involverade. Ultraljudsundersökningen verkliggjorde graviditeten och papporna fick "bevis" för att barnet verkligen existerade (Draper, 2002; Finnbogadóttir et al., 2003; Locock & Alexander, 2006).

Männen menade att det var viktigt att gå tillsammans till barnmorskekontrollerna för att de skulle känna sig delaktiga i graviditeten från start (Finnbogadóttir et al., 2003). Många hade svårt att ta ledigt från sitt arbete och kände sig mindre delaktiga pga tidpunkten som besöket låg på. Utifrån detta önskade männen att föräldragrupper och barnmorskekontroller planerades så att även männen kunde närvara i större utsträckning (Deave & Johnson, 2008; Locock & Alexander, 2006).

I en studie fann forskarna små konkreta åtgärder som fick männen att kännas sig mer involverade av barnmorskan/vårdpersonalen. Den blivande pappans placering i rummet var viktig, liksom att kalla honom vid förnamn (Locock & Alexander, 2006).

De blivande papporna i en annan studie föreslog att barnmorskan skulle ge inbjudan, telefonnummer och kontaktuppgifter personligen även till männen som ett sätt att få dem att känna sig mer involverade (Deave & Johnson, 2008).

Då de blivande papporna var med på besöken hos barnmorskan hade de förutom behovet av känna sig delaktiga, också ett behov av bli sedda och stöttade. De ansåg att detta skulle gjort besöken hos barnmorskan mer meningsfulla (Widarsson et al., 2012).

En förstagångspappa i en annan studie uttryckte sig på liknande sätt om sitt eget behov av att bli sedd och uppmuntrad;

"It is natural that everyone concentrates on the woman, but it is good for me to hear that I'm a great support, just to be there giving support, it means a lot."
(Premberg & Lundgren, 2006, p. 24)

Diskussion

Metoddiskussion

En litteraturöversikt är ett sätt att skapa en sammanfattning av den kunskap som finns inom ett område. Risk finns dock att urvalet av den forskning som presenteras är för snävt och att den som forskar har valt ut forskning som stödjer de egna åsikterna (Friberg, 2006).

Enligt Olsson & Sörensen (2007) är det därför viktigt att redovisa sin förförståelse, så att utgångspunkten för forskningen är tydlig. Under arbetets gång med artikelsökning och granskning har jag påverkats av att jag parallellt har arbetat som barnmorska inom mödrahälsovården. Jag träffar blivande fäder i de kurser jag håller, psykoprofylaxkurser och traditionella föräldragrupper, samt när de kommer på graviditetskontroller tillsammans med sin partner. Det är utifrån denna erfarenhet som jag har gjort mitt urval och mina tolkningar.

Det har känts som en nackdel att göra litteraturöversikten på egen hand, ibland har jag saknat någon att diskutera mina tankar och reflektioner med. Jag har dock fått god hjälp av de pappor jag mött i mitt arbete, de har fått bekräfta att jag varit på rätt väg. Likaså har barnmorskekollegor fått ta del av resultatet och hjälpt mig att se det ur olika perspektiv.

Intresset inom forskningen för pappor och pappors roll i graviditet, förlossning och föräldraskap har vuxit på senare år. Vid mina sökningar i databaser blev det tydligt att allt fler studier om pappor har publicerats från slutet av 1990-talet och framåt, de flesta efter 2005. Av de tretton artiklar som inkluderats är tio publicerade 2006 eller senare. Jämställdhetsdebatten och de kampanjer som Försäkringskassan fört för att få fler pappor att vara föräldralediga har bidragit för att aktualisera frågan om pappors roll i Sverige (Klinth & Johansson, 2010).

Jag var intresserad av att hitta studier på blivande pappors upplevelser och behov så sökorden "father", "pregnancy", "experience" och "need" var relevanta i sammanhanget. För att koppla dessa erfarenheter och behov till min yrkesroll som barnmorska användes även "midwife" och "prenatal care" som sökord. På så vis hittades artiklar som svarade mot syftet.

Även om syftet i de inkluderade studierna var att beskriva blivande pappors erfarenheter under graviditeten, hölls intervjuerna i flera fall efter förlossningen, ibland flera år efteråt. Man kan anta att svaret en forskare får på sin fråga beror på *när* frågan ställts. Speciellt när det gäller människor som befinner sig i en övergång i livet. När barnet fötts och övergången är avslutad, sitter pappan så att säga med "facit i hand" på vad han skulle behövt som blivande pappa under graviditeten. Men svaren skilde sig inte så mycket som jag förväntade mig. Trots den stora variationen i när intervjuer och enkäter genomfördes så kunde ändå stora gemensamma mönster ses, såsom önskan om delaktighet och information.

Informanterna i de olika studierna varierade med avseende på ålder, nationalitet, utbildning, samhällsklass och erfarenhet som pappa. Ett par studier pekade ut att de flesta män som deltagit var vita, medelklassmän med högskoleutbildning och i ett stabilt parförhållande. Två studier som inkluderades skilde sig från övriga, en studie på unga (16-22 år) blivande pappor (Wilkes et al., 2012) och en studie på män från Mellanöstern (Ny et al., 2008). Dessa studier gav resultatet en intressant bredd och kändes viktiga att ta med för variationens skull. Gemensamt för samtliga informanter var att de upplevde graviditeten i ett västerländskt samhälle och erhöll vård som åtminstone i stora drag liknade den svenska mödrahälsovården. Denna avgränsning kändes viktig för att resultatet skall kunna appliceras på barnmorskans arbete med blivande pappor i Sverige. Då resultatet baseras på ett subjektivt urval av publicerade studier kan det inte generaliseras men möjligen bidra till en djupare förståelse för blivande pappors upplevelser och behov.

10 av 13 studier som inkluderades var kvalitativa, vilket var väntat eftersom frågeställningen rörde sig om blivande pappors *upplevelse* av graviditet. I de tre kvantitativa studierna kunde emellertid samma teman urskiljas som i de kvalitativa, fast inte lika många, vilket framgår av bilaga 3. Detta föll sig naturligt eftersom syftet i de kvalitativa studierna var mycket bredare än i de kvantitativa. Att de kvantitativa studierna var baserade på ett mycket större urval gav tyngd åt resultatet. De små enskilda kvalitativa studierna fick en trovärdighet då flera studier sade ungefär samma sak.

De två svenska kvantitativa studierna var båda delar i en större longitudinell studie och baserade sig därför på delvis samma urval. I den ena studien ingick 827 pappor, i den andra studien 655 pappor (Bogren Jungmarker et al., 2010; Hildingsson & Sjöling, 2011). Då studierna undersökte två olika aspekter av graviditeten, pappors upplevelse av deltagande i mödravården samt upplevelsen av personligt stöd, ansågs det motiverat att ta med båda i resultatet.

Blivande pappor möter vanligtvis barnmorskor i mödravården vid det enskilda barnmorskebesöket och i föräldrargrupp och ibland vid en ultraljudsundersökning. Det finns pappor som väljer att gå på allt, andra följer enbart med tillföräldrautbildningen. För att få en heltäckande bild av de blivande pappornas möte med barnmorskan inkluderades därför studier som handlade om dessa tillfällen.

Resultatdiskussion

Föräldrabilivande enligt Meleis

För att kunna sägas vara i transition måste människan *bli medveten* om förändringen (Meleis et al., 2000). Exempel på detta kunde i resultatet ses under temat "Anpassning mot fadersrollen". Det positiva graviditetstestet medvetandegjorde graviditeten och var en startsignal på männens transition mot föräldraskapet. De män som aktivt deltog i att utföra testet upplevde att detta förde dem närmare sin partners gravida kropp och även det ofödda barnet (Draper, 2002).

De blivande papporna i studierna hade en stark önskan om delaktighet men upplevde inte alltid att detta behov tillgodosågs av den vårdpersonal de mötte (Bogren Jungmarker et al., 2010; Deave & Johnson, 2008; Fenwick et al., 2012; Finnbogadóttir et al., 2003; Locock & Alexander, 2006).

Många blivande pappor upplevde också ett behov av att samla information under graviditeten. De önskade framför allt information som var speciellt riktad till dem (Erlandsson & Häggström-Nordin, 2010; Premberg & Lundgren, 2006).

Dessa båda behov kan tolkas som ett *engagemang* som papporna kände, enl Meleis et al. (2000) är detta ett viktigt kännetecken för transitionen. I engagemanget ingår att förbereda sig genom att söka information om förändringen och leta förebilder. Både medvetenheten och engagemanget kunde ses i resultatets två teman "delaktighet" och "riktad information".

Ytterligare ett uttryck för de blivande pappornas engagemang var de unga männens tankar på sin egen far och deras sökande efter förebilder i faderskapet (Wilkes et al., 2012).

En transition innebär alltid en *förändring* för individen. Bland litteraturöversiktens teman återspeglades detta i framför allt i två teman; "förändring i relationen" och "anpassning mot fadersrollen". Männens beskrev hur relationen till partnern förändrades av graviditeten vilket ingav oro och känslor av maktlöshet (Buist et al., 2003; Finnbogadóttir et al., 2003; Widarsson et al., 2012). I transitionen mot den nya rollen, fadersrollen, upplevde de blivande papporna nya förväntningar på hur de skulle

vara och de började sig se på sig själva på ett nytt sätt. De blev mer omhändertagande mot sin partner och försökte leva mera hälsosamt (Finnbogadóttir et al., 2003; Wilkes et al., 2012).

Kännetecknande för transitionen är att den pågår över en fastställd *tidsperiod*. Från ett stabilt läge, genom en period av förvirring och stress till nästa stabila läge. Olika former av stress som männen upplevde beskrevs i resultatet under temat "ambivalens och oro". De blivande papporna kunde känna en sorg över att lämna sitt gamla liv och en oro inför det nya, vilket orsakade en ambivalens (Fenwick et al., 2012). Oro för ekonomin och för kvinnans och barnets hälsa var ytterligare exempel (Bogren Jungmarker et al., 2010; Wilkes et al., 2012).

I alla transitioner förekommer *vändpunkter eller kritiska händelser* då individen på ett särskilt sätt blir medveten om förändringen. Under temat "anpassning mot fadersollen" berättade de blivande papporna om händelser som varit extra betydelsefulla för anpassningen till sin nya roll. Exempel på en sådan händelse var ultraljudsundersökningen (Draper, 2002; Widarsson et al., 2012; Wilkes et al., 2012).

Förlossningen och nyföddhetsperioden markerade det igenkännbara slutet på transitionen då flertalet män upplevde att de gick mot en period av mindre stress och ökad stabilitet (Buist et al., 2003).

Enligt Meleis (2000) påverkar faktorer som socioekonomisk status och förkunskaper en individs upplevelse av transitionen. Exempel på detta kunde ses i Wilkes et al. (2012) studie, där de unga pappornas transition försvårades av det faktum att de hade lågavlönade deltidsarbeten och att graviditeterna var oplanerade.

Meleis (2000) påpekar att stödet en individ får från partner, vänner, familj och vårdgivare också är viktigt för upplevelsen av transitionen. I flera av studierna beskrev de blivande papporna en brist på stöd under graviditeten (Bogren Jungmarker et al., 2010; Deave & Johnson, 2008; Widarsson et al., 2012). Hildingson & Sjöling (2011) fann t ex att flergångsfäder, oftare än förstagångsfäder, uppgav att de inte hade något personligt stöd alls under graviditeten.

En hälsosam transition utmärker sig enligt Meleis(2000) av att individen reflekterar över sin förändring och talar med andra om den. Även om de blivande papporna hade skiftande åsikter om innehållet i föräldrautbildningen så uppskattade de möjligheten att få dela tankar och erfarenheter med andra i föräldrgruppen. Att få tala med andra pappor, t ex i pappa-grupper upplevdes mycket positivt (Erlandsson & Häggström-Nordin, 2010; Premberg & Lundgren, 2006; Widarsson et al., 2012).

En avslutad transition innebär att individen har fått en ny identitet med nya kunskaper och färdigheter (Meleis et al., 2000). Den fas då de upplevde denna nya identitet, fadersrollen, beskrevs av papporna i flera studier. Man talade bland annat om intensiva känslor av glädje och förundran över barnet, starka ansvarskänslor, en ny status då man blivit upptagen i "pappa-gemenskapen" samt en fördjupad relation till partnern (Deave & Johnson, 2008; Finnbogadóttir et al., 2003; Ny et al., 2008).

Med hjälp av transitionsteorin (Meleis et al., 2000) kunde de blivande pappornas upplevelser och behov under graviditeten förstås på ett nytt sätt. Områden kunde identifieras där vi som barnmorskor brister i att stödja blivande pappor i föräldravärdandet.

Mitt resultat pekar också på att den samtalsguide som finns (SFOG, 2008) för samtal med blivande föräldrar är ett bra hjälpmedel i att stödja blivande pappors transition mot föräldraskapet.

Pappors upplevelser – uttalade behov

I inledningen av arbetet förväntade jag mig att finna fler studier som undersökte de blivande pappornas behov under graviditeten. När jag kommit en bit in i litteratursökningen blev det tydligt att långt fler studier handlade om blivande pappors upplevelser av graviditeten. Endast två studier hade som syfte att kartlägga behoven (Deave & Johnson, 2008; Widarsson et al., 2012).

Utifrån de berättelser och intervjuer som männen gav i de övriga studierna framkom ändå vissa behov, ibland direkt uttalade men oftast indirekt. Jag har enligt mitt syfte försökt att redovisa de behov som papporna själva uttalat i studierna, dessa ordnades under två teman; riktad information och delaktighet. Letar man under övriga teman som handlar om pappors upplevelser skulle man kunna hitta ytterligare behov. Under temat "stöd" finns flera likartade skildringar av ensamhet och brist på stöd (Deave & Johnson, 2008; Finnbogadóttir et al., 2003; Hildingsson & Sjöling, 2011). Trots att endast en pappa i en studie, Widarsson et al. (2012), direkt uttalat behovet av stöd, skulle man kunna dra slutsatsen att "stöd" är ett behov hos blivande fäder.

Det finns också forskning som pekar på att ca 13 % av blivande pappor hyser en stark rädsla inför förlossningen (Eriksson, Westman, & Hamberg, 2006), något som inte framkom i de studier jag granskat. Endast i två studier snuddade de blivande papporna vid detta ämne (Fenwick et al., 2012; Premberg & Lundgren, 2006). Om detta beror på urvalet av studier till litteraturöversikten eller på mäns ovilja att tala om förlossningsrädsla är svårt att avgöra.

Männen i studierna ansåg ju att kvinnans behov skulle sättas i främsta rummet under graviditeten (Bogren Jungmarker et al., 2010). I männens bild av fadersrollen ingick att vara stark och inge trygghet, både känslomässigt och ekonomiskt (Ny et al., 2008; Premberg & Lundgren, 2006).

Min erfarenhet är att dagens svenska mödrahälsovård ger för litet utrymme till männen där de kan få tala om sina egna känslor och behov. Männen känner en förväntan på sig att närvara vid graviditetskontrollerna men barnmorskor idag saknar både kunskap och resurser att på lika villkor stötta både kvinnan och mannen i föräldraskapet. Mannen har ingen egen journal, där hans individuella behov kan journalföras och följas upp.

Finnbogadóttir et al. (2003) föreslår i sin studie att barnmorskor skall erbjuda mannen ett individuellt samtal som en del i ett basprogram. Liknande förslag ger även en annan svensk forskare i sin doktorsavhandling om förstagångsfäder (Premberg, 2011).

För att genomföra en sådan förändring i basprogrammet krävs att mödravården tilldelas mer resurser i form av personal, tid och utbildning. I SOU-rapporten Föräldrastöd – en vinst för alla (2008) beskrivs begreppet hälsoekonomi, vilket innebär att man väger *"kostnader för insatser, tjänster och kompetensutveckling mot de samhällsekonomiska vinster som minskad psykisk ohälsa eller marginalisering innebär"* (SOU, 2008, p.123). I rapporten menar man att det inte bara ur en humanistisk synvinkel, utan även ur en hälsoekonomisk synvinkel, är värdefullt att satsa resurser på ett utökat föräldrastöd till blivande pappor. Rapporten stödjer sig på forskning (Sarkadi et al., 2008) som visar att barnet främst, men också kvinnan och mannen själv, vinner långsiktigt på att den blivande pappan engageras tidigt i graviditeten.

Slutsatser och förslag på utvecklingsområden

Litteraturoversiktens resultat tyder på följande;

- Män upplever ofta ett utanförskap under graviditeten och kan sakna både personligt och professionellt stöd
- Män behöver få chans att diskutera sin oro med barnmorskan
- Speciellt utsatta grupper är unga blivande pappor, blivande pappor med tidigare barn och blivande pappor från andra kulturer
- Blivande pappor önskar information som är riktad till dem och vill diskutera fadersrollen
- Blivande pappors behov av delaktighet blir ibland förbisett av barnmorskor
- Transitionsteorin kan hjälpa barnmorskor att förstå den blivande pappans behov i övergången till föräldraskapet
- Graviditeten är en period i livet då männen är öppna för förändring och förbättring av levnadsvanor vilket ger barnmorskor chans att informera i sådana frågor

Fortsatt forskning på blivande pappors behov behövs. Barnmorskor behöver mer kunskap om hur man bäst stöttar *både* kvinnor och män i deras övergång till föräldraskapet. Vi behöver tala mer om attityder kring pappans roll under graviditeten. Kanske kunde man pröva att, som andra forskare föreslagit, erbjuda blivande pappor ett eget besök med enbart fokus på pappans behov? En egen journal för männen kan vara en väg att gå.

Genom att bättre tillgodose de blivande pappornas behov av delaktighet tidigt i graviditeten underlättas deras transition mot föräldraskapet vilket i sin tur ger vinster för både pappa, mamma och barn.

Referenser

- Berg, M., & Lundgren, I. (2010). *Att stödja och stärka : vårdande vid barnafödande*. Lund: Studentlitteratur.
- Bogren Jungmarker, E., Lindgren, H., & Hildingsson, I. (2010). Playing Second Fiddle Is Okay—Swedish Fathers' Experiences of Prenatal Care. *Journal of Midwifery & Women's Health*, 55(5), 421-429. doi: 10.1016/j.jmwh.2010.03.007
- Brodén, M. (2004). *Graviditetens möjligheter: en tid då relationer skapas och utvecklas*. Stockholm: Natur och kultur.
- Buist, A., Morse, C. A., & Durkin, S. (2003). Men's adjustment to fatherhood: implications for obstetric health care. *JOGNN: Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, 32(2), 172-180.
- Deave, T., & Johnson, D. (2008). The transition to parenthood: what does it mean for fathers? *Journal of Advanced Nursing*, 63(6), 626-633.
- Draper, J. (2002). 'It's the first scientific evidence': men's experience of pregnancy confirmation. *Journal of Advanced Nursing*, 39(6), 563-570.
- Draper, J. (2003). Men's passage to fatherhood: an analysis of the contemporary relevance of transition theory. *Nursing Inquiry*, 10(1), 66-77.
- Engblom, S. (2008) *Kan pappa följa med till barnmorskan?* (TCO granskar 2008:4) Stockholm: TCO
- Eriksson, C., Westman, G., & Hamberg, K. (2006). Content of childbirth-related fear in Swedish women and men -- analysis of an open-ended question. *Journal of Midwifery & Women's Health*, 51(2), 112-118.
- Erlandsson, K., & Häggström-Nordin, E. (2010). Prenatal parental education from the perspective of fathers with experience as primary caregiver immediately following birth: a phenomenographic study. *Journal of Perinatal Education*, 19(1), 19-28. doi: 10.1624/105812410x481537
- Fenwick, J., Bayes, S., & Johansson, M. (2012). A qualitative investigation into the pregnancy experiences and childbirth expectations of Australian fathers-to-be. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 3(1), 3-9. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.srhc.2011.11.001>
- Finnbogadóttir, H., Crang Svalenius, E., & K Persson, E. (2003). Expectant first-time fathers' experiences of pregnancy. *Midwifery*, 19(2), 96-105. doi: [http://dx.doi.org/10.1016/S0266-6138\(03\)00003-2](http://dx.doi.org/10.1016/S0266-6138(03)00003-2)
- Forsberg, C., & Wengström, Y. (2008). *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Friberg, F. (2006). *Dags för uppsats : vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. Lund: Studentlitteratur.

- Friberg, F. (2012). *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. Lund: Studentlitteratur.
- Försäkringskassan. (2012). *Föräldrapenning Analys av användandet 1974-2011*. Socialförsäkringsrapport 2012:9, Försäkringskassan Hämtad 2013-04-05 från http://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/cb691e27-2e59-4d26-b3cd-d32057b7fa04/socialforsakringsrapport_2012_09.pdf?MOD=AJPERES
- Hildingsson, I., & Sjöling, M. (2011). Fathers' experiences of support during pregnancy and the first year following childbirth – findings from a Swedish regional survey. *Journal of Men's Health*, 8(4), 258-266. doi: 10.1016/j.jomh.2011.03.007
- Hwang, P. (2000). *Faderskap i tid och rum*. Stockholm: Natur och kultur.
- Klinth, R., & Johansson, T. (2010). *Nya svenska fäder*. Umeå: Boréa.
- Locock, L., & Alexander, J. (2006). 'Just a bystander'? Men's place in the process of fetal screening and diagnosis. *Social Science & Medicine*, 62(6), 1349-1359.
- Meleis, A. I., Sawyer, L. M., Im, E., Messias, D. K. H., & Schumacher, K. (2000). Experiencing transitions: an emerging middle-range theory. *Advances in Nursing Science*, 23(1), 12-28.
- Ny, P., Plantin, L., Dejin-Karlsson, E., & Dykes, A. (2008). The experience of Middle Eastern men living in Sweden of maternal and child health care and fatherhood: focus-group discussions and content analysis. *Midwifery*, 24(3), 281-290.
- Nyberg, R., & Tidström, A. (2012). *Skriv vetenskapliga uppsatser, examensarbeten och avhandlingar*. Lund: Studentlitteratur.
- Premberg. (2011). *Förstagångsfäders upplevelser av föräldrautbildning, förlossning och första året som far [Elektronisk resurs]*. Göteborg: Institutionen för vårdvetenskap och hälsa vid Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet.
- Premberg, & Lundgren. (2006). Fathers' Experiences of Childbirth Education. *Journal of Perinatal Education*, 15(2), 21-21. doi: 10.1624/105812406x107780
- Raphael-Leff, J. (1992). *Psychological processes of childbearing*. London: Chapman and Hall.
- Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid, F., & Bremberg, S. (2008). Fathers' involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies. *Acta Pædiatrica*, 97(2), 153-158. doi: 10.1111/j.1651-2227.2007.00572.x
- SFOG. (2008). *Mödravård, sexuell och reproduktiv hälsa*. Rapport 2008:59. Stockholm: Svensk förening för obstetrik och gynekologi.

Svenska barnmorskeförbundet, Svensk förening för obstetrik och gynekologi, Distriktssjuksköterskeföreningen i Sverige, Riksföreningen för barnsjuksköterskor, Mödra- och barnhälsovårdspedagogernas yrkesförening samt Svenska Barnläkarföreningen (2007) *Tidigt föräldrastöd – en fördjupad analys av det tidiga föräldrastödet inom mödra- och barnhälsovården*. Hämtad 13-04-05 från <http://www.blf.net/psykosoc/Tidigt%20foraldrastod.pdf>

WHO. (2009) *Working with Individuals, Families and Communities to Improve Maternal and Newborn Health*. Genève: WHO Press Hämtad 2013-04-05 från http://www.who.int/reproductivehealth/publications/maternal_perinatal_health/RHR_03_1_1/en/index.html

Widarsson, M., Kerstis, B., Sundquist, K., Engström, G., & Sarkadi, A. (2012). Support needs of expectant mothers and fathers: a qualitative study. *The Journal of perinatal education*, 21(1), 36.

Wilkes, L., Mannix, J., & Jackson, D. (2012). 'I am going to be a dad': experiences and expectations of adolescent and young adult expectant fathers. *Journal of clinical nursing*, 21(1-2), 180. doi: 10.1111/j.1365-2702.2011.03715.x

Bilaga 1 Översikt litteratursökning

Datum för sökning 130131	Antal träffar	Granskade artiklar	Valda artiklar (som ej förekommit i tidigare sökning)
Databas CINAHL			
Father* AND midwife*	69	4	2
Father* AND prenatal care	82	4	1
Father* AND gravid*	653	0	0
Father* AND gravid* AND experience	108	6	3
Father* AND gravid* AND transition	43	6	3
Father* AND gravid* AND support	198	5	1
Father* AND gravid* AND need	87	3	0(1 redan vald)
Father* AND childbirth education	66	5	1
Databas Pubmed			
Father* AND midwife*	18	2	0(1 redan vald)
Father* AND gravid* AND experience	19	2	0(1 redan vald)
Father* AND gravid* AND prenatal care	47	1	0(1 redan vald)
Father* AND gravid* AND transition	8	0	0(1 redan vald)
Father* AND gravid* AND support	382	0	0(1 redan vald)
Father* AND gravid* AND need	45	0	0
Father* AND childbirth education	16	1	0
Databas Scopus			
Father* AND gravid* AND experience	311	2	2
Father* AND midwife* AND support	63	1	0(1 redan vald)
Father* AND gravid* AND prenatal care	290	0	0
Father* AND gravid* AND prenatal care AND midwife	33	0	0(2 redan valda)
Father* AND midwife	148	0	0(1 redan vald)
Father* AND gravid* AND transition AND midwife	7	0	0(1 redan vald)
Father* AND gravid* AND need AND midwife	34	1	0(3 redan valda)
Father* AND childbirth education	73	0	0(1 redan vald)
Totalt		43	13

#Avgränsningar; Ej äldre än år 2000, peer-reviewed, språk engelska, fulltextversion tillgänglig

Bilaga 2 Artikelpresentation

Titel, författare, tidskrift, årtal, land	Syfte	Metod	Urval
<p>“Just a bystander”? Men’s place in the process of fetal screening and diagnosis</p> <p>Louise Locock, Jo Alexander</p> <p>Social Science & Medicine</p> <p>2006, England</p>	<p>Att ur en ursprunglig studie som undersöker hur män och kvinnor upplever fosterdiagnostik dra slutsatser om hur männen specifikt upplever sin roll i fosterdiagnostik och graviditet.</p>	<p>Kvalitativ. Djupintervjuer vars innehåll kodades och analyserades och grupperades i teman. Informanterna intervjuades under graviditeten eller inom två år efter födelsen eller aborten.</p>	<p>Strategiskt urval vad gäller utfall på fosterdiagnostik, ålder, etnicitet, utbildning</p> <p>41 intervjuer totalt. 39 kvinnor, 8 män</p>
<p>The transition to parenthood: what does it mean to fathers?</p> <p>Toity Deave Debbie Johnson</p> <p>Journal of Advanced Nursing</p> <p>2008, England</p>	<p>Att undersöka behoven hos förstagångsfäder i transitionen mot föräldraskapet utifrån det stöd och den utbildning som vårdpersonal kan ge.</p>	<p>Kvalitativ. Semistrukturella intervjuer i tredje trimestern samt 3-4 månader postpartum. Innehållsanalys.</p>	<p>Strategiskt urval från två kliniker i sydvästra England. 20 förstagångsfäder .</p>
<p>Playing Second Fiddle is Okay-Swedish Fathers’ Experiences of Prenatal Care</p> <p>Emily Bogren Jungmarker, Helena Lindgren, Ingegerd Hildingsson</p> <p>Journal of Midwifery& Women’s Health</p> <p>2010, Sverige</p>	<p>Att beskriva blivande fäders erfarenheter och deltagande i mödravården i Sverige.</p>	<p>Kvantitativ. Prospektiv studie</p> <p>En del av en större longitudinell undersökning följdes från mitten av graviditeten till ett år efter förlossningen. Den blivande fadern fick fylla i tre enkäter; vid rutinultraljudet, v32-34 samt två månader postpartum.</p>	<p>Rekrytering skedde vid parens rutinultraljud på tre sjukhus i norra Sverige. 1414 svensktalande blivande fäder tackade ja till att vara med i studien. 827 fäder svarade på alla tre enkäterna. Majoriteten var svenskfödda, 25-35 år, sammanboende med sin partner och hade en högskoleutbildning.</p>
<p>Fathers’ experiences of support during pregnancy and the first year following childbirth-findings from a Swedish regional survey</p> <p>Ingegerd Hildingsson, Mats Sjöling</p> <p>Journal of men’s health</p> <p>2011, Sverige</p>	<p>Att beskriva blivande och nyblivna fäders stöd, personligt och professionellt samt att hitta faktorer associerade med att den blivande pappan helt saknar stöd i mitten av graviditeten.</p>	<p>Kvantitativ. Prospektiv longitudinell studie. Männen fick fylla i totalt fyra enkäter. Två under graviditeten, vid rutinultraljudet samt v32-34 samt två månader efter att barnet fötts och ett år postpartum.</p>	<p>Man rekryterade blivande pappor vid tre universitetssjukhus i norra Sverige. (se föreg. studie) 1414 tackade ja till att vara med i studien, 655 svarade på alla fyra enkäter och inkluderades i studien.</p>

Titel, författare, tidskrift, årtal, land	Syfte	Metod	Urval
Men's Adjustment to Fatherhood: Implications for Obstetric Health Care Anne Buist, Carol A. Morse, Sarah Durkin Journal of Obstetric, Gynecologic and Neonatal Nursing 2002, Australien	Att bedöma faktorer som påverkar förstagångsfäder i transitionen mot föräldraskapet	Kvantitativ, longitudinell studie. Semistrukturerade intervjuer runt v26 samt uppföljande enkäter i v.36 samt en och fyra månader postpartum.	294 förstagångsfäder rekryterades via sina gravida partners från ett större, offentligt sjukhus i Melbourne. 225 av dessa deltog i studien, de intervjuades runt v.26 och fyllde därefter i minst två enkäter.
"It's the first scientific evidence": men's experience of pregnancy confirmation. Jan Draper Journal of Advanced Nursing 2002, England	Att beskriva mäns erfarenhet av övergången till faderskapet med inriktning på deras berättelse om graviditetsbeskedet.	Kvalitativ studie. Etnografisk ansats. Semi-strukturerade intervjuer vid två tillfällen under graviditeten samt en intervju efter förlossningen. Den här studien grundar sig på data från den första intervjun som oftast genomfördes under den andra trimestern.	18 fäder, förstagångs- och flergångsfäder. rekryterades från en stad i norra England. Männerna tillfrågades då de kom i kontakt med organisationen National Childbirth Trust. Ytterligare blivande fäder rekryterades med snöbollsurval. Männerna i studien var vit medelklass, de flesta hade en universitetsutbildning.
A qualitative investigation into the pregnancy experiences and childbirth expectations of Australian fathers-to-be Jennifer Fenwick, Sara Bayes, Margareta Johansson Sexual & Reproductive Healthcare 2011, Australien	Att undersöka och beskriva mäns erfarenheter av graviditet och deras förväntningar på förlossningen.	Kvalitativ studie. Halvstrukturerade intervjuer i andra och i tredje trimestern och ca åtta veckor postpartum. Man erbjöd de män som inkluderats i studien möjligheten att mejla in dagboksanteckningar löpande under graviditeten, sex män tackade ja till detta Grounded theory. Temaanalys.	12 blivande förstagångs- och flergångsfäder över 18 år, engelsktalande. Informanterna rekryterades i väntrummet innan besök hos barnmorskan med sin partner eller innan de deltog i föräldrautbildning. Även via posters. De flesta av männen var över 30 år, hade arbete och tjänade över medelinkomst.
The experience of Middle Eastern men living in Sweden of maternal and child health care and fatherhood: focus-group discussions and content analysis Pernilla Ny, Lars Plantin, Elisabeth Dejin-Karlsson, Anna-Karin Dykes Midwifery 2008, Sverige	Att beskriva hur män från Mellanöstern upplever svensk mödravård samt deras erfarenheter av att bli och vara pappa i Sverige.	Kvalitativ studie, fokusgrupp-diskussioner och individuella intervjuer. Intervjuerna var halvstrukturerade. Innehållsanalys av data.	Tio arabisktalande män från Mellanöstern deltog i tre fokusgruppdiskussioner. Sex svensktalande män från Mellanöstern deltog i individuella intervjuer.

Titel, författare, tidskrift, årtal, land	Syfte	Metod	Urval
Fathers' Experiences of Childbirth Education Åsa Premberg, Ingela Lundgren The Journal of Perinatal Education 2006, Sverige	Att beskriva fäders upplevelse av föräldrautbildning.	Kvalitativ studie. Intervju 2-4 månader efter barnets födelse. Rekrytering skedde vid barnmorskemottagning i mindre stad på landsbygden. Fenomenologisk.	Tio förstagångsfäder, 25-35 år, som deltagit i föräldrautbildning. Tre av informanterna hade högskoleutbildning, övriga hade gymnasieutbildning.
Prenatal Parental Education From the Perspective of Fathers With Experience as Primary Caregiver Immediately Following Birth: A Phenomenographic Study Kerstin Erlandsson, Elisabet Häggström-Nordin The Journal of Perinatal Education 2010, Sverige	Att undersöka huruvida fäder upplever att föräldrautbildningen förberedde dem för att ta hand om barnet direkt efter förlossningen.	Kvalitativ, fenomenologisk studie. Semi-strukturerade intervjuer mellan 8 dagar och 6 veckor efter förlossningen.	15 fäder. Männerna skulle ha deltagit i föräldrautbildning samt ha tagit hand om sitt nyfödda barn under tiden då barnets mor vårdades på postoperativ vårdavdelning. Kvinnan skulle vara frisk och förlossningen ägt rum mellan vecka 37-42 i graviditeten. Männerna var 28-54 år, samtliga hade gymnasie- eller högskoleutbildning.
Support Needs of Expectant Mothers and Fathers: A Qualitative Study Margareta Widarsson, Birgitta Kerstis, Kristina Sundquist, Gabriella Engström, Anna Sarkadi The Journal of Perinatal Education 2012, Sverige	Att beskriva blivande mödrars och fäders upplevda behov av stöd under graviditeten.	Kvalitativ studie. Fyra fokusgrupper samt 13 individuella intervjuer. Dessa ägde rum vecka 13-39 i graviditeten.	22 kvinnor och 10 män blev intervjuade. Både förstagångs- och flergångsföräldrar. Svensk- eller engelsktalande. Medelålder 31 år. De flesta hade gymnasieutbildning eller mer.
"I am going to be a dad"; experiences and expectations of adolescent and young adult expectant fathers. Lesley Wilkes, Judy Mannix, Debra Jackson Journal of Clinical Nursing 2010, Australien	Att utforska blivande unga pappors erfarenheter med avseende på deras kommande faderskap.	Kvalitativ studie. Berättelser som kom ur djupintervjuer. Semi-strukturerade. Öppen inbjudan via mödravården. Intervjuer vid varierande tidpunkt under graviditeten, företrädesvis i slutet.	7 förstagångsfäder i åldern 16-22 år. Alla med kaukasisk bakgrund. Fyra män bodde med sin partner vid tiden för intervjun, övriga bodde hemma hos sin familj eller släktingar. Tre hade heltidsarbete, två var deltidsanställda.
Titel, författare, tidskrift, årtal, land	Syfte	Metod	Urval
Expectant first-time fathers'	Att beskriva första-	Kvalitativ studie.	Konsekutivt urval under en

<p>experiences of pregnancy</p> <p>Hafrún Finnbogadóttir, Elizabeth Crang Svalenius, Eva K Persson</p> <p>Midwifery</p> <p>2003, Sverige</p>	<p>gångspappors erfarenheter av graviditet.</p>	<p>Berättande intervjuer i graviditetsvecka 38-39. En intervjuguide säkerställde att man diskuterat graviditeten ur en psykologisk, känslomässig, social och fysisk aspekt. Induktiv metod . Innehållsanalys.</p>	<p>sexveckorsperiod. 7 förstagångsfäder, 28-37 år. Alla var svenskfödda boende i en medelstor stad i södra Sverige.</p>
--	---	---	---

Bilaga 3. Översikt teman i artiklar

Tema	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
UPPLEVELSER													
Utanförskap	x	x	x	x		x	x		x	x	x		x
Ambivalens och oro	x		x	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Förändring i relationen		x			x		x			x	x	x	x
Stöd	x	x	x	x					x	x	x		x
Anpassning till fadersrollen	x	x	x		x	x	x	x		x	x	x	x
UTTRYCKTA BEHOV													
Information	x	x	x					x	x	x	x		x
Delaktighet	x	x				x		x	x	x	x	x	x

Titel (Författare)

- A. "Just a bystander"? Men's place in the process of fetal screening and diagnosis (Locock & Alexander)
- B. The transition to parenthood: what does it mean to fathers? (Deave & Johnson)
- C. Playing Second Fiddle is Okay-Swedish Fathers' Experiences of Prenatal Care (Bogren Jungmarker et.al)
- D. Fathers' experiences of support during pregnancy and the first year following childbirth-findings from a Swedish regional survey (Hildingsson & Sjöling)
- E. Men's adjustment to fatherhood: implications for obstetric health care (Buist et.al)
- F. "It's the first scientific evidence": men's experience of pregnancy confirmation (Draper)
- G. A qualitative investigation into the pregnancy experiences and childbirth expectations of Australian fathers-to-be (Fenwick et.al)
- H. The experience of Middle Eastern men living in Sweden of maternal and child health care and fatherhood: focus-group discussions and content analysis (Ny et. al)
- I. Fathers' Experiences of Childbirth Education (Premberg & Lundgren)
- J. Prenatal parental education from the perspective of fathers with experience as primary caregiver immediately following birth; A phenomenographic study (Erlandsson & Haggström-Nordin)
- K. Support Needs of Expectant Mothers and Fathers: A Qualitative Study (Widarsson et.al)
- L. "I'm going to be a dad": experiences and expectations of adolescent and young adult expectant fathers (Wilkes et al.)
- M. Expectant first-time fathers' experiences of pregnancy (Finnbogadottir et.al)

